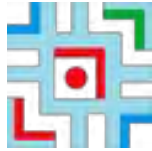

**НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ АГРАРНИХ НАУК УКРАЇНИ
ІНСТИТУТ ЗЕМЛЕКОРИСТУВАННЯ**

**ФОРМУВАННЯ СТАЛОГО
ЗЕМЛЕКОРИСТУВАННЯ:
ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ**

**Матеріали II Міжнародної
науково-практичної конференції**

11-12 листопада 2021 року

Київ 2021

СЕКЦІЯ 3.

ІНСТИТУЦІЙНІ ЗАСАДИ РОЗВИТКУ ЗЕМЛЕУСТРОЮ

Дорош О.С.

д.е.н., проф.

Національний університет біоресурсів і природокористування України

м. Київ, Україна

Дорош Б.Й.

аспірант

Національний університет біоресурсів і природокористування України

м. Київ, Україна

Застулка І.-О. Ю.

аспірант

Національний університет біоресурсів і природокористування України

м. Київ, Україна

ВПЛИВ ІНСТИТУЦІЙНИХ ФАКТОРІВ НА ІНКЛЮЗИВНИЙ РОЗВИТОК ГРОМАД

Створення інклюзивних інституцій є важливою стратегічною ціллю законопроекту «Про Стратегію сталого розвитку України до 2030 року», що пояснюється утвердженням принципів інституційної інклюзивності на рівні держави, а їх комплексна реалізація сприятиме піднесенню економіки України. Положення законопроекту спрямовані на дотримання інклюзивності у розвитку сільських територій, зокрема у «сприятній сталому розвитку агропромислового комплексу», «подолання бідності» тощо [6].

Інклюзія – «...це насамперед шляхи комунікації: як ми шукаємо канали спілкування, щоб залучити якомога більше людей до взаємодії», «...це спосіб життя...», «...це про повагу до людської гідності, бо вона є джерелом прав людини», «...це система заходів, спрямована на залучення та попередження вилучення» [5].

Нині інклюзивність стала новим глобальним стратегічним пріоритетом міжнародних інституцій, позаяк концепцією інклюзивного розвитку визначено, що кожний суб'єкт економіки унікальний, цінний для суспільства та здатен задовольнити свої потреби. Відомий економіст Р. Хаусман «інклюзивність» оцінює як індикатор людської цивілізації та прогресу і вважає, що стратегія інклюзивного зростання здатна підняти рівень життя людини [7].

У цьому контексті наявність ефективно діючих інститутів у відповідній країні набуває важливого значення. Американський неоінституціоналіст Д. Аджемоглу та гарвардський політолог Дж.

Робінсон обґрунтували, що у будь-якому суспільстві діючі інститути (політичні та економічні) можуть бути як *інклюзивними* (стимулювати економічне зростання), так і *екстрактивними* (стримуючими економічний розвиток) [1]. *Інклюзивні* економічні інститути сприяють: - залученню якомога більшої частини членів суспільства впливати на економічні відносини для отримання доходу; - захисту прав усіх суб'єктів господарської діяльності на праві приватної власності. Успішність цих інститутів цілком пов'язана з функціонуванням інклюзивних політичних інститутів, призначення яких – ставати на заваді регулюванню економікою в інтересах окремої групи людей. Якщо йдеться про *екстрактивні* інститути, то їх діяльність спрямована на отримання доходів доволі обмеженої групи людей шляхом вилучення максимального доходу з основної частини жителів країни.

То ж цілком зрозуміло, що в аграрному секторі економіки мають привалювати інклюзивні політичні та економічні інститути спрямовані на економічне зростання, які сприятимуть розвитку особистих селянських, фермерських господарств, товарних сільськогосподарських підприємств в частині правового врегулювання та інституціонального забезпечення на протипагу екстрактивним інститутам.

В наукових колах існує думка, що «...інституційний аспект проблем розвитку сільських територій полягає в недоліку адекватних форм управління в сільській місцевості...», що «...часто поєднується з пасивністю сільських жителів, відсутністю ініціативи на локальному рівні, недостатністю досвіду в роботі різних форм організації самостійної діяльності...» [2, с. 32]. Тому враховуючи перспективи розвитку землеволодіння та землекористування пропонуються цільові орієнтири планування їх розвитку на сільських територіях, а саме: інституційні зміни та економічне зростання. Якщо інституційні зміни «...передбачають формування законодавчо-нормативної бази та реформування організаційних структур...», то економічне зростання «...сталий розвиток землекористування певної території» [3, с. 22].

Отже, значущим інституційним фактором інклюзивного розвитку громад є державне регулювання з визначеними цілями, принципами, напрямками та пріоритетами, які базуються на загальнонаціональній стратегії. До процесу інклюзивного розвитку мають залучатися усі сектори економіки, усі регіони та території. Ефективність інклюзивного розвитку у регіонах країни цілком залежить від ведення інституційної, зовнішньоекономічної, фінансової, інвестиційної, природоохоронної та соціальної регіональних політик у взаємній ув'язці, що сприяє пропорційному розвитку економіки в регіонах (громадах). Стійкість інклюзивного розвитку економіки регіонів (громад) має забезпечуватись активною взаємодією новосформованих інститутів. В умовах децентралізації влади інститут об'єднаних територіальних громад є тією

інституціональною одиницею, що лише формується в країні. З позицій інклюзивного розвитку цей інститут має керуватись одним із фундаментальних принципів демократичного суспільства - забезпечення всебічної співучасті громадян у процесах життєдіяльності громад, управління ними, вибором ефективніших механізмів для зростання доходів і їх розподілу, сприяння ефективнішому вирішенню проблем для підвищення рівня життя людей в регіонах (громадах). То ж подальший розвиток громад потребує інфраструктурної розбудови при поєднанні інвестиційної та інноваційної діяльності для впровадження кращих технологій у господарську діяльність.

Становлення системи інститутів є визначальним завданням інституційного розвитку для забезпечення взаємозв'язку між розвитком громади та суб'єктів, які функціонують на території спільноти. Зважаючи на те, що базовою цінністю для суб'єкта є його збереження й забезпечення системного розвитку та відновлення, то в економічному вимірі ця цінність здатна реалізувати себе в рамках визначеного інституційного середовища. На думку Дж. Макліна ключовою ознакою громадянського суспільства є «відчуття належності до громади» [4].

У цій відповідності саме інституційні інновації спроможні через формування власних механізмів скоригувати чинні інституційні практики, які централізовано нав'язувалися регіону (громаді) й не давали змогу ефективно реалізувати ресурсний потенціал на локальному рівні. Тому мають створюватися «товари локальної колективної конкуренції», пропозиція яких має регулюватися засобами локального інституційного середовища місцевою владою [8].

Щоб стати рушійною силою локального розвитку, громада має досягнути такого рівня інституціалізації, який забезпечуватиме цілісність локальної ідентичності та територія громади стане привабливою для залучення ресурсів.

Таким чином реформа децентралізації влади в Україні має відбуватись у рамках розвитку інклюзивної економіки, яка забезпечує синергію спільного процвітання регіонів (громад), держави. Сутність інклюзивної економіки пояснюється: 1) потребою залученості людей в економічні процеси (доступ до ринку праці, споживачів і бізнесових структур); 2) отриманням доступу для людей із низькими статками до суспільних благ, інфраструктури, освіти тощо; 3) економічне піднесення вимірюється не лише агрегованими показниками економічного росту, але й враховує показники доходу на особу; 4) впевненістю людини, спільноти, органів влади у майбутньому (вкладення інвестицій) та прогнозованістю результатів власних економічних рішень (стабільне фінансове становище); 5) системним накопиченням капіталу у різних формах для забезпечення добробуту майбутніх поколінь. Звідси формування стратегій розвитку регіонів (громад) має передбачати передусім довгострокові витрати та

вигоди від використання наявних активів, а не лише короткострокові прибутки від них.

Висновки. Отже, значущим інституційним фактором інклюзивного розвитку громад є державне регулювання з визначеними цілями, принципами, напрямками та пріоритетами, які базуються на загальнонаціональній стратегії. А становлення системи інститутів є визначальним завданням інституційного розвитку для забезпечення взаємозв'язку між розвитком територіальної громади в цілому та суб'єктів, які функціонують та розвиваються в межах її території. Зважаючи на те, що основною цінністю для суб'єкта є його збереження й системний розвиток, то в економічному вимірі її можливо реалізувати в рамках певного інституційного середовища.

Список використаних джерел

1. Аджемоглу Д., Робінсон Дж. Чому нації занепадають. Київ: Наш Формат, 2016. 440 с., с. 76.
2. Дорош О.С. Екологічнобезпечний економічний розвиток сільських територій і територіальний землеустрій // Землевпорядний вісник. – 2011. – № 7. – С. 30 – 33.
3. Дорош О.С. Організаційно-інституціональне забезпечення територіального планування землекористування сільських територій / О.С. Дорош // Економіст. – 2015. – № 8. – С. 22-25.
4. Маклін Дж. Громадянське суспільство: свобода у новому тисячолітті / Дж. Маклін // Громадянське суспільство як здійснення свободи: центрально-східноєвропейський досвід / за ред. А. Карася. – Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 1999.
5. Марія Ясеновська. Що таке інклюзія і навіщо вона потрібна кожному. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zmina.info/columns/shho-take-inklyuziya/>
6. Проект Закону «Про Стратегію сталого розвитку України до 2030 року». № 9015 від 07.08.2018. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/JH6YF00A?an=332>
7. Хаусман Р. Економіка потребує інклюзивного зростання. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.project-syndicate.org/>
8. Building Competitive Regions: Strategies and Governance.- OECD Publishing, 2005.- с.68.